

Stöd vid beslut om ledighet för elev

Alla elever i grundskola och anpassad grundskola har närvaroplikt. Det betyder att varje elev ska delta i utbildningen om hen inte har giltigt skäl att utebli, till exempel om hen är sjuk. Rektorer och annan personal ställs ibland inför svåra avvägningar när vårdnadshavare vill att deras barn ska få ledigt från skolan. Detta dokument ska ge rektorn stöd och råd i frågor som kan uppkomma. Genom dokumentet hoppas vi också att bedömningar om ledighet ska bli alltmer likvärdiga över stadens skolor.

Det är förstås också viktigt att beslut om ledighet hanteras likvärdigt på skolan. Rektorns beslut måste vara förutsägbara, för såväl föräldrar som lärare på skolan. Rektors principer i dessa frågor måste vara kända.

Om du vill resonera kring ett aktuellt fall kan du vända dig till din planeringsledare på utredning och juridik.

Vad säger lagtexten?

Följande framgår av lagtexten (7 kap. 18 § skollagen):

En elev får beviljas kortare ledighet för enskilda angelägenheter.

Om det finns synnerliga skäl får längre ledighet beviljas.

Rektorn beslutar om ledighet.

Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta beslut om ledighet som avser längre tid än tio dagar.

Vad är enskilda angelägenheter?

Ledigheten ska gälla enskilda angelägenheter för eleven. Det innebär något som är viktigt för just den enskilda eleven. Det kan naturligtvis variera vad som är viktigt för en elev så du bör lyssna på den motivering som eleven eller elevens vårdnadshavare ger. Som exempel i lagens förarbeten ges att delta vid en familjehögtid, en begravning eller en religiös högtid.

Vad är synnerliga skäl?

För en längre ledighet behövs synnerliga skäl. Med en längre ledighet menas vanligtvis över 10 dagar. Begreppet synnerliga skäl är en juridisk term som innebär mycket starka skäl. Det innebär att ledighet över 10 dagar bara ska ges i undantagsfall. Sannolikt ges ledighet över 10 dagar under läsåret endast för någon enstaka elev på en skola. En vanlig semesterresa kan aldrig vara ett synnerligt skäl. Vanligtvis är inte heller resa för att hälsa på släktingar ett synnerligt skäl. Om ledighet ska ges för en resa måste resan alltså ha samband med en mycket viktig angelägenhet för eleven, till exempel ett dödsfall. Det måste till en särskild omständighet som gör att det är mycket viktigt, nästan nödvändigt för eleven att få vara ledig från skolan. Ibland kan omständigheterna behöva styrkas av någon utanför familjen, till exempel en läkare eller psykolog.

Ibland i lagtext används begreppet särskilda skäl. Det är bra att veta att synnerliga skäl är mycket mer restriktivt än begreppet särskilda skäl som innebär att man ibland, när det

finns en godtagbar anledning, kan frångå huvudregeln. På lagspråk är alltså kraven för att det ska finnas synnerliga skäl mycket högre än vid särskilda skäl.

Vem kan fatta beslut?

Det är alltid rektor eller den på skolan som rektor har delegerat till som fattar beslut om ledighet. Ingen på central förvaltning kan göra detta. En elev kan alltså aldrig få ledigt från undervisningen längre än vad rektor beslutar.

Under 10 dagar per läsår

Rektor beslutar men om det gäller ledighet under 10 dagar kan du delegera till personal på skolan att ta beslut om ledighet. Tänk på att även om beslutet är delegerat behåller du det yttersta ansvaret. Du bör därför ha rutiner för när och hur du ska få återkoppling på vilka beslut om ledighet som dina medarbetare har fattat. Om du delegerat beslutet är det viktigt att bevaka att beslut om ledighet hanteras likvärdigt på skolan.

Över 10 dagar per läsår

Om ledigheten är längre, mer än 10 dagar, kan bara rektorn fatta beslut.

Hur lång ledighet får jag bevilja?

Även om det finns möjlighet att bevilja ledighet längre än 10 dagar är bestämmelsen tänkt att användas vid kortare ledigheter. Det är inte rekommenderat att bevilja längre ledighet än en månad, vare sig utlagt på flera tillfällen under läsåret eller vid ett enstaka tillfälle.

Spelar det någon roll varför eleven ska vara ledig?

Ja, det gör det. Huvudregeln är att eleverna ska vara i skolan. Att få ledigt är ett undantag och ingenting som en elev har rätt till. Tanken med bestämmelsen är att en elev ska kunna få beviljat en kortare ledighet för att göra något speciellt som inte kan göras på annan tid.

Vad ska jag ta hänsyn till när någon vill vara ledig?

Du behöver ta hänsyn till flera saker innan du beslutar om ledighet. Du behöver göra en sammanvägd bedömning. Följande är omständigheter som du vanligtvis bör ta hänsyn till.

Barnets egen uppfattning

Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. När det rör ledighet har barnet ifråga därför alltid rätt att få yttra sin åsikt. Du ska i din bedömning ta hänsyn till barnets åsikt utifrån barnets ålder och mognad.

Orsaken till resan

När en vårdnadshavare ansöker om ledighet för sitt barn för en längre ledighet där eleven till exempel ska åka bort bör du alltid ha i åtanke om ledigheten kan vara sammankopplad med hedersrelaterat våld och förtryck. Om du bedömer att det kan vara så ska du alltid anmäla din oro till socialtjänsten.

Frånvarons längd

Självklart är kraven högre om en elev önskar vara ledig flera dagar, kanske till och med över 10. Om ledigheten gäller över 10 dagar krävs mycket starka skäl. Det är bara i undantagsfall som en elev kan beviljas ledigt så länge. Se ovan under *Vad är synnerliga skäl?*

Elevens studiesituation

Du måste också ta hänsyn till hur det går för eleven i skolan. När eleven enkelt alla mål eller har eleven svårigheter att nå kunskapskraven? Varje dag som eleven är borta innebär förlorad undervisningstid. Detta ska vägas mot hur angelägen ledigheten är för eleven. Skolans främsta uppgift är att ge eleven den undervisning hen har rätt till.

Möjligheterna att kompensera den förlorade undervisningen

Du bör ta reda på om frånvaron kan kompenseras genom självstudier och vårdnadshavarnas medverkan under bortovaron så att de negativa konsekvenserna minimeras. Det kan också vara på sin plats att betona vad läroplanen säger om det ansvar som eleverna måste ta för sina egna studier.

Hur angelägen ledigheten är för eleven

Det är viktigt att lyssna på elevens motivering till varför hen vill vara ledig. Är det viktigt för eleven att vara ledig eller är det kanske någon i familjen som vill att eleven ska vara ledig. Om det gäller en längre ledighet där eleven till exempel ska åka bort ska du alltid prata med eleven innan du beslutar. Fundera alltid på om ledigheten kan vara sammankopplad med hedersrelaterat våld och förtryck. Om du bedömer att det kan vara så ska du alltid anmäla din oro till socialtjänsten.

Har eleven skolplikt eller deltar eleven i utbildningen utan att vara skolpliktig

Alla elever i skolan har närvaroplikt. Det gäller förstås elever med skolplikt men även de elever som inte har någon skolplikt, till exempel asylsökande elever, elever som har tidsbegränsat uppehållstillstånd eller gömda barn. Det betyder att varje elev ska delta i utbildningen om hen inte har giltigt skäl att utebli, till exempel om hen är sjuk.

Kan skolan ha en generell bestämmelse att aldrig tillåta ledighet?

Nej, du kan inte besluta att det ska finnas ett generellt förbud mot ledighet som gäller alla på skolan. Du måste alltid göra en bedömning och ta ett beslut i varje enskilt fall. Det kan alltid finnas situationer där du tycker att det finns skäl för en elev att vara ledig. Ett exempel är om eleven ska vara med på en begravning.

Behöver jag motivera mitt beslut?

Ja, du behöver alltid motivera ditt avslag i det enskilda fallet. Du kan inte hänvisa till att skolan har som policy att aldrig ge ledigt. I stället ska du motivera för elev och vårdnadshavare varför du inte kan bevilja ledighet för just den enskilda eleven. Ofta kan motiveringen vara att du inte anser att ledigheten är tillräckligt angelägen för att eleven inte ska delta i undervisningen. Motiveringen kan också vara att elevens måluppfyllelse är bristande eller ledigheten är så lång att det krävs synnerliga skäl vilket du inte bedömer att eleven har. För mer stöd när det gäller motiveringen läs under *Vad ska man ta hänsyn till när någon vill vara ledig?*

Vad göra jag om en elev vill ha längre ledigt än vad jag som rektor kan bevilja?

Det finns ingen annan i förvaltningen som kan bevilja ledighet. Om du avslår ledigheten är det ett slutgiltigt beslut som inte heller går att överklaga.

Vad gör jag om vårdnadshavarna inte är överens?

Ibland är det bara en av vårdnadshavarna som ansöker om ledighet. Du ska fatta beslut utifrån syftet med ledigheten och förhålla dig neutral i vårdnadshavarnas konflikt.

Det finns inga bestämmelser som uttryckligen säger att båda vårdnadshavarna måste vara överens om att en elev ska få ledigt från skolan. Grundläggande bestämmelser om vårdnadshavares ansvar finns i föräldrabalken. Där står bland annat att om barnet har två vårdnadshavare ska de utöva vårdnaden gemensamt. Beslut som är av ingripande karaktär för barnet, som till exempel byte av skola, får inte fattas av den ene vårdnadshavaren ensam.

Ofta ska alltså vårdnadshavare utöva bestämmanderätten tillsammans. Men Justitieombudsmannen (JO) har i flera beslut uttalat att båda vårdnadshavarna inte behöver delta i alla vardagliga avgöranden för barnet. Om föräldrarna inte sammanbor måste med nödvändighet den förälder som har barnet hos sig träffa de flesta beslut som rör den dagliga omsorgen. Det finns ett betydande utrymme för den förälder som bor tillsammans med barnet att ensam fatta beslut i en mängd frågor som rör barnets personliga angelägenheter. Utgångspunkten är dock att samförståndslösningar är det bästa för barnet.

Lagstiftningen innehåller alltså inget uttryckligt krav på att båda vårdnadshavarnas samtycke behöver inhämtas för att en elev ska kunna beviljas ledighet. Men med hänsyn till föräldrabalkens regler – och läroplanens bestämmelser om information till hemmet – bör ändå båda vårdnadshavarna informeras och ge sitt samtycke åtminstone när det gäller längre ledigheter, såsom över en vecka. En bedömning får göras i varje enskilt fall.

Är det samma regler i förskoleklass?

Ja, det är samma regler som gäller i förskoleklass.

Kan jag ge ledigt vid nationella prov?

Det finns inga särskilda regler kring ledighet vid nationella prov. Utgångspunkten är att eleverna ska delta i de nationella proven vid det ordinarie provtillfället. Du behöver ta hänsyn till de nationella proven när du beslutar om ledighet för en elev.

Om eleven är frånvarande trots avslag på ledighetsansökan

Om eleven är frånvarande trots att du inte beviljat ledighet ska skolan hantera frånvaron som ogiltig. För elevens bästa kan skolan, trots avslaget, ge eleven uppgifter att genomföra eller material i syfte att minska konsekvenserna av frånvaron.

Särskilt om resor utomlands

Reglerna för kortare ledighet gäller alltså inte för längre utlandsvistelser. Mer om vad som gäller vid längre resor utomlands kan du läsa om i *Grundskolenämndens riktlinjer för hantering av elevs skolplikt vid längre utlandsvistelse*. Eller i den betydligt mer lättlästa *Så fungerar skolplikt om ditt barn ska åka utomlands* som du också kan lämna till de föräldrar som vill att deras barn ska åka utomlands en längre tid.